

Election compass

Eleccions Europees 2024

Observatori del Deute en la Globalització

Un document de:

Amb el suport de

**Co-funded by
the European Union**

Aquest document forma part del projecte [Citizens' Observatory for Green Deal Financing](#), finançat per la Unió Europea. Tanmateix, les perspectives i opinions expressades són exclusives de l'ODG i no reflecteixen necessàriament les de la UE o de l'Agència Executiva Cultural i Educació d'Europa (EACEA). Ni la UE ni l'EACEA se'n responsabilitzen.

1.

Què hi ha en joc a les properes eleccions europees?

A més de l'anunci recent de les eleccions al Parlament de Catalunya el 12 de maig, també s'acosten les eleccions al Parlament Europeu. A l'estat espanyol se celebraran el 9 de juny.

Tot i que pràcticament cada dia sentim a parlar de la Unió Europea, sovint podem tenir la sensació que ens queda lluny, entre d'altres, perquè l'únic òrgan elegit directament per la ciutadania de la Unió Europea és el Parlament Europeu cada 5 anys. De totes maneres, des de la Unió Europea es prenen decisions que afecten el nostre dia a dia. Tal i com està denunciant la pagesia aquests dies, un exemple poden ser els acords i tractats de lliure comerç que la Unió Europea estableix amb altres països i que tenen efectes sobre la sobirania

alimentària tant de la pròpia UE com d'altres regions. Un altre exemple són les regles fiscals, que deriven del Pacte d'Estabilitat i Creixement i que afecten els Pressupostos Generals de l'Estat i de retruc els de les Comunitats Autònomes, i els de les Entitats Locals, limitant les actuacions dels diferents governs i les despeses en les diferents àrees.

El juny de 2024, la ciutadania de la Unió Europea (UE) escollirà la nova composició del Parlament Europeu, traçant així el camí per a la formació de la propera Comissió Europea i les bases de les polítiques de la UE, que en la legislatura anterior 2019-2024 han estat marcades per tendències com l'agenda verda i digital, la seguretat energètica, les armes i l'augment dels populismes.

El Parlament Europeu, juntament amb el Consell de la Unió Europea, és el responsable d'adoptar la legislació de la Unió Europea, així com de posar-se d'acord sobre el pressupost anual de la UE i de supervisar la feina de les institucions de la UE, i en especial de la Comissió Europea, que és el poder executiu.

Malgrat les limitacions del disseny i el funcionament institucional de la Unió Europea, l'ODG proposa 3 prioritats que els grups polítics haurien de tenir en compte de cares a la propera legislatura 2024-2029:

- 1. Un finançament públic responsable i una fiscalitat justa**
- 2. Una transició energètica justa**
- 3. Una planificació pública dels sectors essencials de l'economia amb perspectiva ecologista, feminista i decolonial**

A continuació esmentem algunes tendències que últimament ha adoptat la Unió Europea i que ens preocupen, i algunes prioritats que els grups polítics haurien de tenir en compte de cares a les eleccions al Parlament Europeu.

Agenda verda i digital, seguretat energètica, armes i populismes

Aquestes són les quatre tendències protagonistes durant els últims anys de la legislatura 2019-2024 a les que cal parar atenció.

El desembre de 2019 la Comissió Europea va llançar el Pacte Verd Europeu amb l'objectiu "d'assolir la neutralitat d'Europa pel 2050" i alhora "transformar la UE en una societat justa i pròspera amb una economia moderna i competitiva". A partir del Pacte Verd Europeu i de l'esclat de la pandèmia i les polítiques de recuperació, va sorgir la transició

**Unidad,
seguridad
y energías
renovables.**

EUROPA ERES TÚ.

YO
SOY
EUROPEO

verda i digital de la UE. Aquesta transició plantejada per la UE, amb una base material i tecnològica molt important, ha comportat un aprofundiment de les seves relacions neocolonials amb el Sud Global per "assegurar el subministrament de les matèries primeres crítiques", que es reflecteix a través d'iniciatives com el Reglament de Matèries Primeres Fonamentals, aprovat al març de 2024.

A més, des de la invasió de Rússia a Ucraïna el 2022, s'ha pogut observar una narrativa creixent de mantenir la seguretat europea i l'ordre públic, des-prioritzant les polítiques socials i de gènere en un context de múltiples crisis entre les quals també destaquen la climàtica i de biodiversitat. Hi ha hagut una tendència securititzadora al voltant de les polítiques energètiques de la Unió Europea, que s'acompanya de la retòrica sobre l'autonomia estratègica. La securitització és el procés a través del qual es polititza algun tema convertint-lo en amenaça. En aquest cas, la tendència securititzadora es reflecteix en els sectors de l'energia i la re-industrialització «verda», amb conceptes com "la seguretat energètica d'Europa".

Alhora, a finals de febrer del 2024 hem vist com la presidenta de la Comissió Europea Ursula von der Leyen apel·lava als països "a reforçar i modernitzar les seves forces armades davant la possible amenaça de guerra" i a "desenvolupar i fabricar la propera generació de capacitats operatives per guanyar batalles". Per fer això possible i per accelerar la capacitat de la indústria de defensa europea, també esmentava la necessitat de "garantir que Europa tingui la quantitat suficient de material i de superioritat tecnològica". De fet, segons dades de l'Institut Internacional de la Pau d'Estocolm (SIPRI), el 2022 la despesa militar dels països d'Europa central i

occidental ja va ser un 30% superior a la de fa 10 anys. A més, si ens fixem en el cas de l'Estat espanyol, tal i com apunta el Centre Delàs (2024), el pressupost del Ministeri de Defensa ja va augmentar el 2023 un 23,4% respecte al 2022 a causa dels compromisos adquirits per Pedro Sánchez davant el cap suprem de l'OTAN, Joe Biden, a la Cimera a Madrid el 2022. Per tant, tot apunta que la despesa militar de la Unió Europea i de l'OTAN pot seguir augmentant.

Davant d'aquesta tendència securititzadora, d'augment de la despesa militar i de la implementació de l'agenda "verda" però sobretot tecnològica i digital de la UE, s'ha vist una manca de voluntat política a la protecció dels serveis públics i sistemes de protecció social en un context de deute públic creixent i de tornada al pacte fiscal. Arran de la pandèmia, el 2020 es van suspendre les regles fiscals perquè els Estats membres tinguessin més flexibilitat pressupostària per adoptar mesures i fer front a la situació. Ara però, a més de no haver apostat per una millora de l'atenció primària ni de reforçar el sistema sanitari davant de nous possibles col·lapses, hi ha unes noves regles fiscals europees que sembla que entraran en vigor definitivament a l'abril del 2024 i que poden comportar noves retallades.

Finalment, alguns primers sondejos apunten cap a un augment de les forces antieuropees i populistes i una debilitació dels partits tradicionals de cares als resultats de les eleccions del 9 de juny.

Llavors... quines són les prioritats que els grups polítics haurien de tenir en compte a la propera legislatura?

1. Un finançament

públic responsable i una fiscalitat justa

Cal blindar els serveis públics mitjançant uns pressupostos socials i ecologistes.

És essencial reduir la despesa pública incoherent i nociva, com els subsidis als combustibles fòssils i la inversió en la cursa armamentística. La despesa pública en armament comporta una distorsió de la demanda mineral destinada a les renovables o a la digitalització. Alhora, representa un malgast de recursos que estan destinats a la destrucció, sense possibilitat que aquests es puguin recuperar. D'altra banda, la despesa en armament pot comportar un augment del deute públic que acaba beneficiant principalment a les empreses del sector, en detriment dels serveis públics i essencials per la vida. Per últim, molt al contrari que la contribució a la pau, la inversió en armament representa una inversió en l'increment de les tensions i de la generació de conflictes geopolítics, i en la destrucció de la vida i la generació directa de mort. Així doncs, necessitem garantir despesa pública en sectors socialment necessaris per la vida com són els subministraments bàsics (aigua, energia), l'alimentació, l'habitatge, la salut, l'educació, la cura, la mobilitat sostenible, etc. i que aquests sectors no siguin objecte de lucre empresarial i privatitzacions, per exemple, a través de les col·laboracions públic-privades.

Cal incloure metes de pressupostos ecologistes i feministes a les reformes dels plans fiscals estructurals nacionals i les recomanacions específiques de la UE. Alhora, cal establir mesures que evitin el "greenwashing" o "purplewashing" i avaluin de manera transparent l'eficiència dels programes i els pressupostos i el seu grau d'alineament amb els objectius d'una transició realment ecològica i justa.

Cal aplicar en totes les inversions dirigides a la transició verda el principi de No Causar Danys Significatius al medi ambient i criteris feministes i de gènere.

Les inversions han de ser coherents amb els compromisos adquirits a l'Acord de París en relació amb la limitació de l'1,5° d'augment de temperatura, amb els objectius de biodiversitat acordats a la cimera de Montreal i els drets recollits a la carta social europea. Per tant, les inversions no han de causar danys ni al medi ambient, ni a les diferents formes de vida en el planeta, ni anar en detriment d'unes vides dignes. En aquest sentit, caldria evitar les inversions en el sector militar, en les infraestructures fòssils i nuclears.

Cal impulsar una progressivitat fiscal més gran i tancar els forats fiscals. El deute, i les seves implicacions per a les generacions futures, no ha de ser la solució alternativa a la insuficiència fiscal. Cal reforçar la suficiència i la progressivitat tributària, fent èmfasi en: reformar l'impost de societats, abordar les múltiples deduccions i bonificacions de les que es beneficien les grans empreses; reforçar l'impost als beneficis extraordinaris, i que aquest es converteixi en una mesura de caràcter permanent i, finalment, prioritzar la lluita contra l'elusió i l'evasió fiscal per part de les empreses i persones més riques, i reforçar la lluita internacional contra els paradisos fiscals.

Cal establir mecanismes d'auditoria, control i escrutini públic sobre la legitimitat del deute públic i establir salvaguardes d'anticorrupció. Així doncs, el respecte dels requisits i les recomanacions anticorrupció, així com les indicacions i resolucions del Tribunal Europeu de Comptes, haurien de ser un requisit previ a l'aprovació dels plans nacionals de qualsevol Estat membre.

Així doncs, cal superar el paradigma del

Imatge del Repower EU

creixement econòmic il·limitat, per les implicacions negatives sobre els drets col·lectius i bàsics i a l'hora de fer front a la crisi ecològica i de desigualtats. Hem vist en el passat que els objectius macroeconòmics restrictius, com mantenir el deute públic dels Estats membres per sota del 60% del seu PIB i el dèficit públic per sota del 3%, impedeixen les transicions justes. Alhora, una despesa pública excessiva pot ser incoherent amb l'interès general. Per tant, cal avançar cap a la suficiència i la justícia fiscal, acabant amb el dúmping i els paradisos fiscals i alhora adoptar responsabilitat fiscal per tal d'elaborar uns pressupostos que posin el focus en el benestar de la ciutadania i de les generacions futures.

2. Una transició energètica justa

Cal deixar de finançar amb diner públic europeu els combustibles fòssils i alhora cal una planificació sobre la implementació de les renovables i els usos de l'energia. Les renovables requereixen una base material molt important. Això té conseqüències negatives sobre les poblacions que viuen prop de les zones d'extracció dels materials necessaris per a la seva fabricació, i sobre la biodiversitat. A més, el model de macroprojectes renovables controlat per les grans energètiques de sempre perpetua un model energètic desigual, en què les comunitats no poden decidir sobre la producció i consum d'energia.

Necessitem un mecanisme eficient de control, seguiment i escrutini públic dels projectes inclosos en l'estratègia de REPowerEU finançats pels fons públics com els fons NextGenerationEU. Els projectes -com els d'hidrogen- han d'analitzar-se i avaluar-se segons els seus usos socialment necessaris i haurien de complir –sense excepcions– el principi de “no causar danys significatius” al medi ambient. Cal frenar el sobre-dimensionament de projectes i l'acaparament del finançament públic per part de les grans empreses. Cal impulsar un sistema d'auditoria pels projectes, especialment pels Projectes Estratègics per a la Recuperació i Transformació Econòmica (PERTE), per determinar, més enllà del compliment dels seus objectius tècnics i econòmics, els seus impactes ambientals, socials i de gènere.

Cal apostar per un model energètic realment transformador i impulsar la producció energètica descentralitzada. La punta de llança poden ser les comunitats energètiques. El 2023, el Gobierno va presentar una proposta de transposició de les directives de comunitats energètiques (CELS. Comunitats d'energies renovables i Comunitats Ciutadanes d'Energia) que no va ser aprovada.

Tal com proposa la Xarxa per la sobirania energètica (Xse), cal garantir una legislació que blindi la democràcia interna de les CELS, flexibilitzar el radi d'acció per facilitar la creació de CELS a territoris rurals més despoblats, permetre ampliar l'àmbit d'actuació per convertir-les en “comunitats de vida”, més control de les obligacions de les distribuïdores en facilitar l'accés a la xarxa per part de les CELS, incorporar l'objectiu de reducció de consum energètic, cal protecció al territori per limitar projectes que poden tenir impactes ambientals o socials.

Relacionat amb la nova directiva del

mercat elèctric (European Community power coalition) cal facilitar la propietat local i empoderar les comunitats locals, facilitar l'autoconsum compartit per dependre menys de les grans energètiques i tenir més resiliència i facilitar processos administratius per impulsar les comunitats renovables. A més, necessitem més control públic del sector energètic, limitar el preu de l'energia i garantir l'accés a aquesta, limitar els beneficis de les grans energètiques, reduir els costos de transport i distribució a les factures i cal realitzar una planificació territorial del desenvolupament de les renovables amb una anàlisi i prioritització dels usos energètics.

3. Una planificació pública dels sectors essencials de l'economia amb perspectiva ecologista, feminista i decolonial

Necessitem un canvi de paradigma del Pla Industrial del Pacte Verd (Green Deal Industrial Plan) i les seves concrecions com el Reglament de Matèries Primeres Fonamentals (Critical Raw Materials Act). La reindustrialització verda s'ha de plantejar dins un marc de decreixement de l'economia, i, per tant, de decreixement de la demanda. Els límits biofísics del planeta han de ser al centre d'una política industrial que aposti per la prolongació de la vida d'aparells tecnològics, la reutilització i reciclatge de materials, etc. Cal desvincular la transició de la innovació purament tecnològica i apostar per una innovació més holística, amb criteris socials i mediambientals

Activitat organitzada per la Xarxa per la Sobirania Energètica

que contempli la mancomunació de recursos, per exemple, amb el transport (transport públic, vehicles compartits, desplaçaments no-motoritzats...).

Totes aquestes mesures haurien d'anar enfocades a fer decreïxer la demanda de matèries primeres crítiques per eliminar els impactes que la seva extracció té en les poblacions locals especialment del Sud Global, sobre el medi ambient, etc. I sobretot, per garantir-ne l'abastiment realment necessari ja que els nivells projectats d'extracció no són físicament possibles.

Els processos de reindustrialització a la UE es fan en un context global de pugna per les cadenes de valor de les tecnologies anomenades netes. Hi ha una carència de planificació industrial; es generen uns incentius -subsidis, subvencions, cofinançaments, préstecs tous, etc.- que intenten dirigir la política industrial de mercat. La reindustrialització pot ser en part necessària, però no ha d'estar liderada per les grans corporacions.

Cal explorar iniciatives des de la base, i elaborar una planificació estratègica

pública dels sectors de l'economia realment necessaris per la vida i amb criteris de suficiència com l'aigua, l'alimentació, l'habitatge, la salut, la cura, l'energia i l'educació. Cal vincular aquesta planificació a la reducció d'emissions, als pressupostos de carboni i a la política climàtica amb una clara vocació de justícia global, és a dir, que no desplaci les emissions i impactes negatius a altres territoris. Activitats com la mineria urbana haurien de ser l'imput principal -i limitant- per la fabricació europea de tecnologies. Això comportarà un redisseny industrial, combatre l'obsolescència programada i percebuda i reconsiderar la transició verda de base tecnològica. Alhora, cal apostar per la col·laboració públic-comunitària i enfortir el desenvolupament d'una Economia Social i Solidària que prioritzi la satisfacció de les necessitats de les persones per sobre del lucre.

Si tens ganes de conèixer més propostes de cares a les eleccions europees, pots consultar el manifest del Citizens' Observatory for Green Deal Financing del que l'ODG forma part [aquí](#).

